

Mihai EMINESCU
1850-1889

Elena Harconița

Poet național, prozator și jurnalist român, cea mai importantă voce din literatura română, membru al Academiei Române post-mortem.

Mihai Eminescu s-a născut la 15 ianuarie 1850, la Ipotești, jud. Botoșani, în familia căminarului Gheorghe Eminovici și a Ralucăi Eminovici, al șaptelea din cei 11 copii. A decedat la 15 iunie 1889, la București, fiind înmormântat în Cimitirul „Șerban Vodă” (astăzi, Cimitirul „Bellu”) din București.

Copilăria a petrecut-o la Botoșani și la Ipotești, unde s-a conectat cu natura pe care mai târziu a evocat-o cu nostalgie în opera sa. În 1858 a fost înscris la Școala primară ortodoxă orientală din Cernăuți, unde a urmat clasele a III-a și a IV-a, fiind clasificat al cincilea din cei 82 de elevi. Face două clase la Ober-Gymnasium din Cernăuți (1860-1861), un gimnaziu german, unde predau, cu precădere, profesori din Austria. A fost elevul favorit al lui A. Pumnul, care l-a ținut în gazdă și l-a îndemnat să scrie versuri, iar viitorul poet a avut grijă de biblioteca profesorului, bibliotecă de care a și beneficiat. În aprilie 1863, în pofida situației foarte bune la învățătură, părăsește școala.

Pe parcursul vieții, înainte să devină scriitor, a fost actor, bibliotecar, hamal în port, grăjdar la un hotel. Revenit la Botoșani după studii, a pribegit cu trupa de actori Tardini-Vlădicescu prin turnee, apoi s-a angajat ca practicant la tribunal, ulterior copist la Comitetul permanent județean.

A debutat în anul 1866 cu poezia „La mormântul lui Aron Pumnul”, publicată în broșura „Lăcrămioarele învățăceilor gimnaziști din Cernăuți la mormântul prea iubitului lor profesor Aron Pumnul”. În același an, apare poezia „De-aș avea” în revista „Familia” a lui I. Vulcan, care i-a și schimbat numele din Eminovici în Eminescu, nume adoptat atât de poet, cât și de membrii familiei sale. În 1866, în această revistă apare și poezia „Din străinătate”.

Din 1866 până în 1869 a rătăcit pe ruta Cernăuți–Blaj Sibiu–Giurgiu–București, cunoscând îndeaproape cultura populară și realitățile românești. S-a stabilit la Blaj cu intenția de a-și reîncepe studiile și a participat (1866) la adunarea anuală a Asociației Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA) la Alba Iulia.

Ajuns la București, l-a cunoscut pe I. L. Caragiale. Aici este angajat ca sufleur și copist al Teatrului Național. În următorii trei ani (1866-1869), Mihai Eminescu a publicat în revista „Familia” un șir de poezii: „O călărire în zori”, „La Bucovina”,

„Speranța”, „Misterele nopții”, „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”, „La Heliade”, „La o artistă”, „Amorul unei marmure”, „Amicului F. I.”, o traducere (nuvela „Lanțul de aur” de Obkel Ada), articolul „Repertoriul nostru teatral”. În 1869, tot în revista „Familia”, publică poezia „Junii corupți”, drama „Mira”, fragmente din romanul „Geniu pustiu”. Face traduceri din germană („Arta reprezentării dramatice” de H. Th. Röscher).

Împreună cu alți tineri, a înființat (1869) Cercul literar „Orientul”, care își propunea colectarea literaturii populare și a documentelor istorice și literare românești. În 1869/1870 începe colaborarea cu revista „Convorbiri literare”. Aici apare mai întâi poezia „Venere și Ma donă”, apoi „Epigonii”, „Făt Frumos din lacrimă” (1870) și „Mortua est” (1871).

În 1872 participă la ședințele „Junimii”, unde prezintă nuvela „Sărmanul Dionis” și poeziile „Înger și Demon”, „Floare albastră”. În 1871 se înscrie la Facultatea de Drept a Universității din Viena, unde a frecventat cursuri de drept, economie politică, limbi, anatomie, fiziologie și medicină legală. Activează în societăți studențești, participă la pregătirea serbării de la Putna și a unui congres studențesc cu ocazia împlinirii a 400 de ani de la zidirea mănăstirii de către Ștefan cel Mare. Este secretar al Societății studențești „România jună” din Viena (1871), unde I. Slavici este președinte. Se arată preocupat de situația politică a românilor și a altor naționalități conlocuitoare din Austro-Ungaria.

În 1872 s-a înscris la Facultatea de Filozofie a Universității „Fr. Wilhelm” din Berlin (astăzi, Universitatea „Humboldt” din Berlin). Societatea „Junimea” îi acordă o bursă, cu condiția că va susține doctoratul în filozofie și va reveni la Iași în postul de profesor. Mihai Eminescu a frecventat cursurile de filozofie, filozofia științei, istorie antică, istoria religiilor, geografie și etnografie. Dar după două semestre de instruire, nu s-a prezentat la examene. Din cauza condițiilor grele de trai, a fost nevoit să se angajeze ca secretar la Agenția Diplomatică Română din Berlin. În același an, la Viena, a întâlnit-o pe Veronica Micle, între cei doi înfiripându-se o relație profundă, cu multe scrisori pasionale și poeme dedicate, care a inspirat cele mai frumoase versuri eminesciene. Dragostea lor rămâne un simbol al romanțismului, al suferinței și al unei pasiuni mistuitoare.

Colaborează cu publicistică la ziarul „Albina”. Revenit la Iași, frecventează ședințele Societății „Junimea”. Începe să prelucreze fragmente din folclorul românesc și scrie poemul „Călin” (File din poveste), pe care îl va publica în „Convorbiri literare” (1876). Din 1873 lucrează la poemul „Luceafărul”, care va apărea, după zeci de variante și peste 3 mii de modificări, în anul 1883 în Almanahul Societății studențești „România Jună” din Viena, apoi în revista „Convorbiri literare” și în volumul princeps „Poesii” (îngrijit de T. Maiorescu, 1884). Având 98 de strofe, a fost omologat drept cel mai lung poem de dragoste (în anul 2009 a intrat în Cartea Recordurilor Guinness).

În 1874 și 1875 activează în postul de director al Bibliotecii Centrale Universitare (astăzi, Biblioteca Centrală Universitară „M. Eminescu”) din Iași, îmbogățind-o cu publicații vechi românești. Este profesor suplitor, revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui, perioadă în care vizitează 19 comune, 55 de „cotune”, 152 de școli. Considerând învățământul un domeniu fundamental, timp de șase luni cât a fost revizor școlar, a întocmit și a trimis ministerului, administrațiilor locale peste 400 de documente (rapoarte, adrese, ordine către învățători ș.a.). În această perioadă îl cunoaște pe I. Creangă, cu care se împrietenește și pe care îl determină să scrie, introducându-l la „Junimea”. Eminescu era impresionat de hazul lui Creangă, de felul în care rostea vorbele, proverbele și zicătorile din popor, de mintea ageră și dinamismul pe care îl avea. A fost cea mai frumoasă prietenie din literatura românească.

În 1876 primește postul de corector și redactor la gazeta „Curierul de Iași”, unde a redactat, fără a semna, numeroase rubrici, inclusiv cronici teatrale. Iar în anul următor s-a stabilit la București, angajându-se ca redactor (până în anul 1883), apoi redactor-șef la ziarul „Timpul”, în care a publicat peste 300 de articole.

Poziția sa nu a convenit însă în mai multe privințe unor personalități politice ale vremii. În perioada 1878-1879 în „Convorbiri literare” îi apar poeziile: „Povestea teiului”, „Singurătate”, „Departate sunt de tine”, „De câte ori, iubită”, „Rugăciunea unui dac”, „Atât de fragedă”, „Afara-i toamnă”, „Sunt ani la mijloc”, „Când însăși glasul”, „Freamăt de codru”, „Revedere”, „Foaie veștedă”, „Despărțire”, iar în 1881 ciclul de „Scrisori”, cu excepția „Scrisorii a V-a” publicată postum (1890).

În primăvara anului 1883, i-a transmis lui I. Vulcan șapte poezii, între care: „S-a dus amorul”, „Pe lângă plopii fără soț”, „Și dacă...”, „Din noaptea ...”. La finele anului 1883 la Editura „Socec” este tipărit unicul volum antum de poezie al lui Mihai Eminescu. Volumul, prefătat de T. Maiorescu, reunește textele publicate în anii 1870-1883.

Din 1884 poetul este subbibliotecar, revenind la Biblioteca Centrală Universitară din Iași. Se ocupă aici de traducerea tratatului de gramatică comparată al filologului german Fr. Bopp (manuscrisul în trei caiete este păstrat la această bibliotecă). Colaborează cu „România liberă” (1888) și cu „Fântâna Blanduziei” (1888-1889), unde, la începutul anului 1889, publică articolul „Ziua de mâine”, cu care își încheie activitatea publicistică.

Textele eminesciene au fost traduse în peste 85 de limbi, primul traducător fiind scriitorul maghiar J. Sándor („Cseresznyefa fehér virága” – „Floare albă de cireș”, 1885). Au urmat traduceri în limba germană, franceză, engleză, spaniolă, portugheză, italiană, maghiară, ucraineană, găgăuză, chineză, japoneză, arabă, hindi, sanscrită și în limba esperanto.

În 1888, la Leipzig apare o antologie întocmită de M. Kremnitz „Rumanische Dichtungen”, care include 21 de poezii eminesciene traduse de Carmen Sylva. În

1934-1936 vede lumina tiparului studiul în patru volume al lui G. Călinescu „Opera lui Mihai Eminescu”.

Mihai Eminescu a fost ales membru al Academiei Române post-mortem în 1948. Cele mai multe scrieri eminesciene au rămas în manuscris, fiind depuse de T. Maiorescu la Biblioteca Academiei Române (1902). Tezaurul eminescian, 15 478 de pagini, este păstrat exact așa cum a fost depus. Istoricul și criticul literar Perpessicius l-a folosit pentru o serie critică, inițiată în 1939 la Editura Fundațiilor Regale „Regele Carol al II-lea” și definitivată în anul 2000.

În 2005 Academia Română a lansat primul volum din manuscrisele eminesciene facsimilate, după care au urmat și celelalte 23 de volume. Din 2019 este accesibilă, în regim gratuit și într-un format compatibil cu telefoanele inteligente, aplicația digitală „Mihai Eminescu, întreaga operă”, realizată de Academia Română. Regizorul Em. Loteanu a creat filmul artistic televizat „Luceafărul” (1986) despre viața și creația poetului Mihai Eminescu.

Serviciile poștale românești au emis o serie filatelică cu portretul lui Mihai Eminescu (1958). Serviciile poștale din Republica Moldova au pus în circulație: o marcă poștală cu portretul gravat al lui Mihai Eminescu (1996); colița nr. 9, care are reprezentat arborele genealogic al poetului; o marcă poștală ce reprezintă Medalia „Mihai Eminescu” (1999); colița nr. 21: „Mihai Eminescu – 150 de ani de la naștere” (2000).

În anul 2010 la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală a avut loc Expoziția Internațională de Filatelie, Maximafile și Cartofilie „Eminesciana”, consacrată consemnării a 125 de ani de la trecerea poetului Mihai Eminescu prin Basarabia, spre stațiunea Kuialnik, Odesa (1885).

Au fost prezentate șase ștampile speciale „Traseul eminescian” pentru localitățile mai mari prin care a trecut poetul: Ungheni, Călărași, Strășeni, Chișinău, Bulboacă, Varnița. În catalogul scos cu această ocazie sunt trecute imaginile: primului timbru poștal cu chipul poetului (1939), a celui de-al doilea timbru (1947) și o serie de mărci poștale (un portret și scene alegorice inspirate din opera eminesciană) prilejuite de centenarul nașterii (în 1950).

La aniversarea a 170-a de la nașterea lui Mihai Eminescu (2020), Romfilatelia a intro dus în circulație emisiunea de mărci poștale „Cupluri Celebre. Poezia Dragostei”. Pe timbrele emisiunii au fost reprezentate portretul lui Mihai Eminescu și al Veronicăi Micle, iar pe colița nedantelată se regăsește timbrul cu poezia „Dormi” de Mihai Eminescu și o ilustrație simbol a îndrăgostiților (autor: L. Macovei).

De-a lungul timpului, poetul a fost comemorat prin insigne, medalii, plachete, medalioane, monede și alte materiale, la a căror realizare au contribuit artiștii medaliști de la Monetăria Statului Român, printre care Șt. Grudinschi, C. Dumitrescu, M. Fetița, V. Gabor ș.a.

Banca Națională a României a pus în circulație mai multe emisiuni de bancnote pe care a fost ilustrat portretul lui Mihai Eminescu (1991, 1993, 1998, 2005). Chipul lui Eminescu apare pe monede emise în URSS, în România și în Republica Moldova.

În anul 1992 în Republica Moldova a fost creată Medalia „Mihai Eminescu”, ce se conferă pentru o activitate de creație deosebită. La inițiativa jurnalistului I. Popa, a fost realizat un set de 28 de piese medalistice „Eminescu integral” (1996-1997).

În localitatea sa de baștină, s. Ipotești, jud. Botoșani, se află Biserica „Sfinții Voie vozi”, construită între anii 1929-1939 în curtea Complexului memorial Mihai Eminescu. Poetul este pictat pe peretele din stânga, în mărime aproape naturală, prezentându-se în postura unui tânăr de douăzeci de ani. Sfântul Arhangel Mihail are chipul lui Mihai Eminescu.

Numeroase statui și busturi dedicate poetului au fost dezvelite în diferite colțuri ale lumii. Primul bust al lui Mihai Eminescu a fost inaugurat în 1895 la Botoșani (sculptor: I. Georgescu), iar primul monument istoric în marmură (sculptor: Fr. Storck) datează din anul 1911 și se află în mun. Galați.

Administrația Națională Aeronautică și Spațială (NASA) a atribuit numele poetului unui crater pe Planeta Mercur, în catalogul planetelor mici, la poziția 9 495, se află și Planeta Eminescu.

Ca recunoaștere a universalității lui Mihai Eminescu, la 100 de ani de la moartea poetului, anul 1989 a fost declarat de UNESCO Anul internațional Eminescu.

Din 2010, ziua de 15 ianuarie este stabilită ca Zi a Culturii Naționale (în România) și Zi Națională a Culturii (în Republica Moldova).

În contextul împlinirii a 175 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu, Guvernul Republicii Moldova, Academia Română și Academia de Științe a Moldovei au declarat anul 2025 „Anul Mihai Eminescu”.

A se vedea articolele din „Calendar Național 2000”. – Chișinău, 1999. – P. 27-31; „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2000. – P. 23-25; „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2001. – P. 33-35; „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2003. – P. 188-190; „Calendar Național 2005”. – Chișinău, 2004. – P. 14-16; „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2005. – P. 26-29; „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2006. – P. 29-32; „Calendar Național 2008.” – Chișinău, 2008. – P. 37-39; „Calendar Național 2009.” – Chișinău, 2008. – P. 35-37; „Calendar Național 2010.” – Chișinău, 2009. – P. 28-30; „Calendar Național 2011” – Chișinău, 2010. – P. 26-27; „Calendar Național 2014.” – Chișinău, 2014. – P. 217-218; „Calendar Național 2015.” – Chișinău, 2015. – P. 39-40; „Calendar Național 2017.” – Chișinău, 2016. – P. 44-45; „Calendar Național 2018.” –

Chișinău, 2017. – P. 33-34; „Calendar Național 2019.” – Chișinău, 2018. – P. 194-195; „Calendar Național 2020.” – Chișinău, 2019. – P. 42-43.

Bibliografie selectivă:

****Călătorie în lumea științifică eminesciană :** antologie / [antologator]: Marian Niță. – Craiova : Aius, 2020. – 317, [3] p. – ISBN 978-606-562-869-4.

****Cele mai plăcute strofe și grupaje de versuri din literatura română /** [Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Tudor Arghezi ș.a.] ; culegere gândită și întocmită de Cornel Basarabescu. – București : Semne, 2021. – 253 p. – ISBN 978-606-15-1502-8.

****Din Poezii alese : Mihai Eminescu – Luceafărul : 140 de ani de la prima publicare a poemului /** coordonator: Mihai Costin. – Iași : PIM, 2023. – 56 p. – ISBN 978-606-13-7537-0.

Eminescu, Mihai. Basme în proză / Mihai Eminescu ; ediția îngrijită de Ion Pillat. – Ediție anastatică. – Iași : Tipo Moldova, 2019. – [18], 50 p. – ISBN 978-606-42-0477-6. – Volumul reproduce ediția Eminescu, M. Basme în proză. București : Cartea Românească, 1939.

Eminescu, Mihai. Bucovina și Basarabia : studiu istorico-politic / Mihai Eminescu ; prezentat de profesor I. Crețu. – București : Tracus Arte, 2023. – 172 p. – ISBN 978-606-023-479-1. – Reproduce ediția din București, 1941.

****Eminescu, Mihai.** Cu gândiri și cu imagini : antologie multilingvă / Mihai Eminescu ; [traducere: Elena Borrás, Monica Constandache, Monica Cure ș.a.]. – Iași : PIM, 2022. – 94 p. – ISBN 978-606-13-7342-0.

****Eminescu, Mihai.** Despre limbă, cultură, teatru / Mihai Eminescu ; editor: Dumitru Irimia. – Iași : Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2016. – 277 p. – ISBN 978-606-714-152-8.

****Eminescu, Mihai.** Epistolar / Mihai Eminescu ; editor: Mircea A. Diaconu. – Iași : PIM, 2022. – ISBN 978-606-13-7367-3.

****Eminescu, Mihai.** Luceafărul / Mihai Eminescu ; traducere în franceză de Ecaterina Chifu. – Ediție bilingvă română-franceză. – București : Editura U.Z.P., 2023. – 86 p. – ISBN 978-630-6504-23-7.

Eminescu, Mihai. Versuri lirice : (Opera poetică) / Mihai Eminescu. – București : Muzeul Literaturii Române, 2000. – 750 p. – ISBN 973-8031-00-1.

Apetri, Dumitru. Mihai Eminescu (1850-1889) / Dumitru Apetri // Marii clasici ai literaturii române. Vocația universalității / Dumitru Apetri. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 15-112. – ISBN 978-5-88554 280-7.

Cimpoi, Mihai. Mihai Eminescu : Dicționar enciclopedic / Mihai Cimpoi. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Gunivas, 2018. – 800 p. – ISBN 978-9975-4260-3-9.

Coșereanu, Valentin. Eminescu Ipotești Eminescu / Valentin Coșereanu. – [S. l.] : Centrul Național „Mihai Eminescu”, 2000. – 303 p.

Metea, Alexandru. Mihai Eminescu – Expresia artistică a motivelor folclorice / Alexandru Metea. – Timișoara : Excelsior, 2000. – 156 p. – ISBN 973-592-023-9.

Mihai Eminescu : [biografie] // Enciclopedia României : [wiki]. – URL: https://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Mihai_Eminescu (accesat : 09.10.2024).

****Simion, Eugen.** Proza lui Eminescu / Eugen Simion. – Iași : Cartea Românească Educațional, 2022. – 270 p. – ISBN 978 606-057-229-9.

Slabu, Gheorghe. Mihai Eminescu și Arthur Schopenhauer : [despre influența filosofiei Schopenhauer asupra creației eminesciene] / Gheorghe Slabu // Literatura și Arta. – 2000. – 13 ian. – P. 7. – ISBN 1857 3835.

****Spânu, Ion.** Asasinarea lui Eminescu / Ion Spânu. – Târgu Jiu : Măiastra Târgu Jiu, 2021. – 260 p. – ISBN 978-606-042-126-9.

****Spiridon, Cassian Maria.** Poetul nopții și mitul luceafărului / Cassian Maria Spiridon. – Iași : Junimea, 2023. – 261, [10] p. – ISBN 978-973-37-2681-4.

****Ștefanelli, Teodor V.** Amintiri despre Eminescu / Teodor V. Ștefanelli. – București : Erc Press, 2023. – 144 p. – ISBN 978-606-602-900-1.